

До спеціальних функцій, характерних для туристичної індустрії, належать:

– інформаційно-аналітичне забезпечення, метою якого є розробка інформаційної системи, стандартизація документів і реєстрів обліку, комунікаційних зв'язків, організація збору і обробки даних контролінга. Розробка інструментарію для планування, контролю, аналізу та прийняття рішень, забезпечення менеджерів інформацією (обсяг, зміст, форми, строки, час подання);

– моніторинг зовнішнього середовища, в якому функціонує підприємство. До цієї функції входить збір і аналіз даних про ринки (сировини, праці, капіталу, товару), кон'юнктура ринку, конкурентів, ціни, формування досьє на конкурентів, огляди розвитку галузей, участь у виставках та ярмарках тощо.

Функції контролінгу реалізуються завжди в реальних умовах діяльності підприємства, тому ступінь їх прояву та ефективність використання залежить від таких факторів, як: 1) розуміння керівництвом важливості та корисності функцій контролінга; 2) рівень диверсифікації виробництва; 3) кваліфікація управлінського персоналу; 4) рівень економічної роботи та інших факторів.

Висновки

Таким чином, контролінг в управлінні туристичними підприємствами передбачає встановлення цілей діяльності підприємства шляхом систематичного збирання і обробки інформації, виконання функцій контролю відхилень фактичних даних від планових з метою прийняття управлінських рішень і спрямований на вдосконалення ефективності менеджменту підприємства. Управлінська діяльність охоплює збір інформації, її аналіз і на основі отриманих результатів прийняття управлінських рішень, що є головним завданням всієї діяльності контролінгу в туристичному підприємстві. Однак неможливим є прийняття управлінських рішень без аналізу

фінансово-господарської діяльності підприємства. Тому одним із суттєвих завдань ефективного управління підприємствами в сучасних умовах господарювання є інтегрування контролінгу в систему управління туристичними підприємствами.

Список використаних джерел

1. Ільїна С.Б., Журба Т.С. Контролінг процесів господарської діяльності на підприємствах харчової промисловості. – Навчальний посібник. – К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2008. – 592 с.
2. Коралева В.Д. Формирование системы контроллинга в условиях развития предпринимательской среды [Електрон. ресурс]: Nauka-shop.com – Режим доступа: <http://www.nauka-shop.com/mod/shop/productID/10753/>
3. Майер Э. Контроллинг как система мышления и управления / Пер. с нем. Ю.Г. Жукова; Под ред. С.А. Николаевой. – М.: Финансы и статистика, 1993. – 94 с.
4. Петрусевич Н.Ю. Особливості інституціонального розвитку контролінгу в Україні / Н.Ю. Петрусевич // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2006. – Вип. №187. – С. 866–874.
5. Портна О.В. Контролінг: Навч. посіб. – 2-е вид., перероб. і доп.: «Магнолія 2006», 2009. – 262 с.
6. Суцность и цели контроллинга [Електрон. ресурс]: По данным Информационного сайта по экономике EKportal.ru, – 2008. – Режим доступа: <http://www.ekportal.ru/page-id-146.html>
7. Терещенко О.О. Контролінг у системі антикризового управління підприємством / О.О. Терещенко // Фінанси України. – 2009. – №9. – С. 48–55.
8. Портна О.В. Контролінг: [нав. посібник] / Портна О.В. – Львів: «Магнолія-2006», 2007. – 190 с.
9. Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга / Хан Д. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 800 с.
10. Яковлев Ю.П. Контролінг на базі інформаційних технологій. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 318 с.

І.В. ШКУТА,

аспірантка кафедри обліку та аудиту, Київський національний університет ім. Т. Шевченка

Організація обліку та звітності в страхових компаніях

Визначено особливості організації обліку страхових компаній, розглянуто порядок створення, заповнення та зберігання специфічних первинних документів страховика. Проаналізовано склад звітності страховика, розкрито порядок її складання та подання, а також виділено особливості фінансової та податкової звітності страховика в 2012–2013 роках у зв'язку з переходом на Міжнародні стандарти фінансової звітності.

Ключові слова: вимоги до головного бухгалтера страховика, форма обліку страховика, складові облікової

політики страховика, акт на виплату страхового відшкодування, договір страхування, звіт страхового агента, розрахунок обсягу резервів, ковер-нота, декларація про доходи страховика.

Определены особенности организации учета страховых компаний, рассмотрен порядок составления, заполнения и хранения специфических первичных документов страховщика. Проанализирован состав отчетности страховщика, раскрыт порядок ее составления и представления, а также выделены особенности финансовой

и налоговой отчетности страховщика в 2012–2013 годах, обусловленные переходом на Международные стандарты финансовой отчетности.

Ключевые слова: требования к главному бухгалтеру страховщика, формы учета страховщика, составляющие учетной политики страховщика, акт на выплату страхового возмещения, договор страхования, отчет страхового агента, расчет объема резервов, ковер-нота, декларация о доходах страховщика.

Peculiarities of accounting arrangement at insurance companies were defined, and the procedure of drawing up and keeping the insurer's specific primary accounting documents was studied. Elements of the insurer's reporting were analyzed, and the procedure of its drawing up and submission was described, and peculiarities of the insurer's financial and tax reporting in 2012–2013 due to transition to the International Standards of Financial Reporting were specified.

Keywords: requirements to the insurer's chief accountant, the insurer's form of accounting, components of the insurer's accounting policy, act of insurance indemnity payment, insurance agreement, insurance agent report, calculation of reserve amount, cover note, the insurer's income declaration.

Постановка проблеми. В сучасних умовах бухгалтерський облік і звітність страхових компаній зазнають суттєвих змін, які пов'язані з обов'язковістю переходу на міжнародні стандарти обліку та звітності. Організація бухгалтерського обліку страхової компанії – це система послідовних дій, що включає складання облікових реєстрів, первинних носіїв облікової інформації, облікову політику та безпосередньо організацію облікового процесу страховика. Завершальним етапом облікового процесу страховика є формування показників, які відображають результати діяльності за певний період або на певну дату у вигляді звітності. Отже, рівень організації звітності страховика залежить від якості організації первинного і поточного обліку страхової компанії. З огляду на це виникає велика кількість питань в обліку і звітності, яка набуває важливого практичного значення і потребує вирішення.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Теоретичною основою дослідження особливостей організації обліку та звітності в страхових компаніях є наукові праці таких учених та фахівців, як: В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич, Ф.Ф. Бутинець, О.О. Гаманкова, Т.О. Гарматій, Н.О. Гура, В.С. Лень, Т.Г. Мельник, Є.В. Мних, С.С. Осадець, Р.В. Пікус, О.М. Петрук, В.К. Савчук, В.Б. Тропіна, О.І. Черняк, О.Ф. Філонюк, В.Г. Швець та ін. Незважаючи на значний доробок науковців, питання організації обліку та звітності страхової компанії потребують подальшого дослідження.

Метою статті є розкриття особливостей організації обліку та складання звітності страховиками на підставі дослідження національних та міжнародних нормативно-правових актів.

Виклад основного матеріалу. Бухгалтерський облік страхових організацій регламентується Законом «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [1], Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій [2], Податковим кодексом України [3] та іншими нормативними документами.

Відповідно до статті 38 Закону України «Про страхування» керівниками страховика мають бути дієздатні фізичні особи. Голова виконавчого органу страховика або його перший заступник повинен мати вищу економічну або юридичну освіту, а головний бухгалтер страховика повинен мати вищу економічну освіту [4].

Згідно з Положенням про навчання, перепідготовку, підвищення кваліфікації та складання екзаменів особами, які провадять діяльність на ринках фінансових послуг, керівники страховика та посадові особи мають щорічно проходити курс навчання.

Професійні вимоги до головних бухгалтерів страхових компаній встановлені Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг. Порядок навчання та складання екзамену на відповідність Професійним вимогам головних бухгалтерів визначається Положенням про навчання, перепідготовку, підвищення кваліфікації [5].

Головний бухгалтер страховика має відповідати таким професійним вимогам:

а) мати повну або базову вищу освіту (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста, магістра, бакалавра);

б) пройти підвищення кваліфікації та скласти екзамен на відповідність знань професійним вимогам за типовою програмою підвищення кваліфікації головних бухгалтерів. Тривалість курсу підвищення кваліфікації має бути не менше 72 годин;

в) мати стаж роботи на керівних посадах, пов'язаних з фінансовою або бухгалтерською діяльністю, або стаж роботи на ринках фінансових послуг на посадах, пов'язаних із фінансовою або бухгалтерською діяльністю, – не менший двох років, зокрема на ринках фінансових послуг – не менший 1 року;

г) протягом останніх п'яти років не бути керівником, фінансовим директором або головним бухгалтером фінансової установи, визнаної банкрутом, підданої процедурі примусової ліквідації або до якої було застосовано захід впливу відповідним органом, який здійснює регулювання ринків фінансових послуг, у вигляді відсторонення керівництва від управління фінансовою установою та призначення тимчасової адміністрації;

г) не мати непогашеної судимості за умисні злочини, злочини у сфері господарської та службової діяльності, а також не бути позбавленим права обіймати певні посади та займатися певною діяльністю.

При зміні головного бухгалтера фінансової установи новопризначений головний бухгалтер у разі, якщо він не проходив підвищення кваліфікації і не складав екзамену за напрямом діяльності фінансової установи або протягом остан-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ніх трьох років не проходив підвищення кваліфікації за формою «спеціалізація», повинен у тримісячний строк з дати його призначення здати екзамен за напрямом діяльності фінансової установи.

Головні бухгалтери фінансових установ, які пройшли підвищення кваліфікації та склали екзамен за напрямом діяльності страхової компанії, кожні три роки повинні скласти екзамен на відповідність знань професійним вимогам за відповідною типовою програмою підвищення кваліфікації головних бухгалтерів, затвердженою Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг. З метою підготовки до складання екзамену на відповідність знань професійним вимогам головні бухгалтери можуть пройти навчання за відповідними типовими програмами підвищення кваліфікації головних бухгалтерів.

Особливості страхової діяльності висувають певні вимоги і до відображення господарських операцій страховика. Тому в страховій діяльності використовується ряд рахунків, які не застосовуються в інших галузях. Ці рахунки визначені Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій. Так, лише страховики використовують рахунки 49 «Страхові резерви», 705 «Перестраховування», 76 «Страхові платежі», 904 «Страхові виплати».

Форма бухгалтерського обліку розглядається як система реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з дотриманням єдиних засад, встановлених законодавчо, та обирається підприємством самостійно з урахуванням особливостей діяльності й технології обробки облікових даних [1, ст. 8, п. 5].

Страховики, як і інші підприємства та організації, форму обліку обирають самостійно. Страховики можуть використовувати журнальну форму обліку з шести або семи журналів.

Сучасною формою ведення обліку є автоматизована форма, яка передбачає ведення обліку з використанням комп'ютерної техніки і відповідного програмного забезпечення. До переваг комп'ютеризованої форми належать: аналітичність, оперативність, доступність обробленої інфор-

мації, мінімізація обробки даних людиною. Все це дає можливість страховику:

- отримувати будь-яку фінансову, облікову та управлінську інформацію; спростити роботу обліковців, зменшити час очікування на потрібну інформацію та підвищити достовірність інформації бухгалтерського обліку;
- спростити процедуру отримання та обробки інформації;
- зменшити кількість помилок та втручань бухгалтерів при формуванні зведених аналітичних відомостей і звітів, за умови налагодженого аналітичного обліку.

Форми організації бухгалтерського обліку обираються страховиками відповідно до законодавства. Основними формами організації бухгалтерського обліку передбачено можливість введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером; використання послуг спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи; ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою [1, ст. 8, п. 4].

Порядок використання форми ведення обліку залежить від особливостей діяльності страховика, кількості працюючих, організації управління та інших факторів, які обумовлюють формування відповідної моделі організації бухгалтерського обліку страхової компанії.

Основні організаційні аспекти обліку затверджуються страховиком у внутрішньому нормативному документі – наказі про облікову політику (табл. 1).

Важливою умовою дотримання облікової політики страхового бізнесу є порівнянність її звітності протягом певних звітних періодів. Положення про облікову політику страхової організації затверджується наказом керівника до початку нового календарного року. Цей документ визначає методику обліку окремих операцій та особливості організації і ведення бухгалтерського обліку. Внесення змін до Положення про облікову політику страховика протягом року зазвичай не допускається (крім випадків істотних змін у діяльності або нормативно-правовому забезпеченні).

Таблиця 1. Складові наказу про облікову політику страховика та їх нормативно-правове забезпечення

№	Складові елементи облікової політики	Нормативно-правове забезпечення	
1	Вибір організаційної форми обліку	Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», ст. 8	п. 4 (наприклад, бухгалтерська служба)
2	Вибір форми бухгалтерського обліку		п. 5 (наприклад, автоматизована)
3	Технологія обробки облікової інформації		п. 5, абз. 4 (наприклад, ручна із застосуванням автоматизованої системи обробки облікової інформації)
4	Відповідальність керівника. Обов'язки (відповідальність) бухгалтера		п. 3, п. 6 і п. 7
5	Визначення межі суттєвості	Визначається страховою організацією самостійно	
6	Вартісна межа визначення нематеріальних активів, основних засобів		
7	Визначення операційного циклу		
8	Методи визначення собівартості послуг і база розподілу витрат		
9	Організація управлінського обліку		

Джерело: складено автором на основі Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [1].

Теорія та практика бухгалтерського обліку виділяє складові елементи облікової політики підприємства. Якщо врахувати особливості ведення обліку в страховій організації, а саме облік формування собівартості страхових послуг, облік доходів страховика та особливості оподаткування, доцільно виділити такі складники облікової політики: особливості облікового процесу діяльності страхової компанії; організація бухгалтерського обліку та процедури складання звітності; облікова політика і оподаткування; пов'язані особи (табл. 2).

Оскільки страхова діяльність має особливості, доцільно розкрити специфічні види первинних документів, які складаються страховиками. До них відносяться: акт на виплату страхового відшкодування, договір страхування, звіт страхового агента (корінці страхових свідоцтв), розрахунок обсягу резервів довгострокових зобов'язань, розрахунок резервів збитків по видах страхування, звіт про перестраховування, звіт про реалізацію полісів обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів за звичайними договорами; звіт про реалізацію полісів обов'язкового страхування по «Зеленій карті», показники діяльності з обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, службова записка про перерахування коштів з державного обов'язкового особистого страхування, ковер-нота, пояснення щодо операцій перестраховування (табл. 3).

Міністерством фінансів України розробляються документи, які регламентують порядок формування і розміщення резервів страховика, порядок складання та подання спеціалізованої звітності. Податкова звітність регламентується Податковим кодексом України, законами України та розробленими згідно з ними нормативними документами Державної податкової служби України.

Статтю 33 Закону України «Про страхування» встановлено, що страховики зобов'язані щоквартально подавати

фінансову звітність та інші звітні дані за формою, затверджені власником страховика [4].

Порядок складання звітних даних страховиків та форми спеціалізованої звітності затверджені розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [6].

Стаття 34 Закону України «Про страхування» визначає, що страховики публікують свій річний баланс за формою і в порядку, встановленими уповноваженим органом. Достовірність та повнота річного балансу і звітності страховиків має бути підтверджена аудитором (аудиторською фірмою) [4].

Відповідно до норм ст. 12–1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» страховики складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами, вони зобов'язані подавати фінансову звітність за МСФЗ вже з 1 січня 2012 року [1].

Відповідно до наказу Міністерства фінансів України №1591 [7] до всіх форм фінансової звітності було внесено новий реквізит, яким якраз і засвідчуватиметься, за якими стандартами складається звітність – за П(С)БО чи за МСФЗ. На нашу думку, складання фінансової звітності за міжнародними стандартами є складною, коштовною та працёмісткою процедурою, яка містить набір своїх правил та алгоритмів. І наявність реквізиту з вписуваною «галочкою» у фінансовій звітності за національною формою проблему трансформації за МСФЗ не вирішує [7].

Особливості складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності за МСФЗ у 2012 році визначає МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності». Оскільки датою переходу на МСФЗ для страховиків визначено 1 січня 2012 року, необхідно:

- у фінансовій звітності за звітні періоди 2012 року не вводити порівняльної інформації за 2011 рік (крім балансу);
- скласти баланс станом на 01.01.2012 за вимогами МСФЗ.

Таблиця 2. Складові облікової політики стосовно об'єктів обліку при операціях страхової організації

№	Об'єкти	Складові облікової політики	Стандарти обліку
1	Основні засоби	1. Строки корисного використання основних засобів. 2. Методи нарахування амортизації. 3. Порядок переоцінки. 4. Порядок обліку витрат з утримання основних і засобів та їх ремонту	П(С)БО 7, ПКУ
2	Нематеріальні активи	1. Строки корисного використання нематеріальних активів. 2. Способи нарахування амортизації активів	П(С)БО 8, ПКУ
3	Запаси	1. Порядок розподілу заготівельно-складських витрат. 2. Порядок оцінки товарів в торгових організаціях. 3. Методи оцінки цінностей при їх вибутті	П(С)БО 9, П(С)БО 16, ПКУ
4	Поточна дебіторська заборгованість	1. Порядок оцінки. 2. Терміни виникнення. 3. Терміни погашення	П(С)БО 10, ПКУ
5	Забезпечення	1. Склад резервів наступних платежів. 2. Порядок їх утворення	П(С)БО 2, ПКУ
6	Доходи і витрати звітного періоду	1. Склад витрат, що формують собівартість страхової послуги. 2. Оцінка витрат, що враховуються за об'єктом обліку. 3. Встановлюється система оплати праці працівників страхової компанії. 4. Визначається склад витрат майбутніх періодів та порядок їх списання на витрати	П(С)БО 16, П(С)БО 15, ПКУ

Джерело: складено автором на основі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та Податкового кодексу України.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Таблиця 3. Первинні документи страховика, пов'язані з веденням бухгалтерського обліку

№ п/п	Вид документа	Структурний підрозділ, в якому створюється документ	Посадові особи, які затверджують чи підписують документ	Термін створення документа
1	Акт на виплату страхового відшкодування	Управління врегулювання збитків та аварійного комісарства	Голова правління (заступник голови правління), начальник управління, аварійний комісар, страхувальник, працівники компетентних служб	Протягом 3 днів з дня отримання заяви
2	Договір страхування	Управління страхування, управління автотранспортного страхування, страхові агенти	Голова правління або інша особа, уповноважена довіреністю голови правління	У міру необхідності
3	Звіт страхового агента (корінці страхових свідоцтв)	Страхові агенти	Страховий агент, керівник структурного підрозділу, що здійснює контроль за роботою страхового агента	У строки, передбачені договором, та в останній день місяця
4	Розрахунок обсягу резервів довготрокових зобов'язань розрахунковий актуарно	Управління страхування, відділ методології, актуарного аналізу та статистики	Начальник відділу методології, актуарного аналізу та статистики, актуарій	На звітну дату
5	Розрахунок резервів збитків по видах страхування	Управління врегулювання збитків та аварійного комісарства	Начальник управління	На кінець звітного місяця
6	Звіт про реалізацію полісів обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів за звичайними договорами	Управління автотранспортного страхування	Голова правління (заступник), головний бухгалтер, начальник управління автотранспортного страхування	Відповідно до угоди до 20 числа наступного за наступним місяцем
7	Звіт про реалізацію полісів обов'язкового страхування по «Зеленій карті»	Управління автотранспортного страхування		
8	Показники діяльності з обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	Управління автотранспортного страхування		
9	Службова записка про перерахування коштів з державного обов'язкового особистого страхування	Управління державного страхування	Начальник управління	Протягом дня
10	Ковер-нота	Управління страхування, відділ перестрахування та андеррайтингу	Начальник відділу перестрахування та андеррайтингу	До 1 доби
11	Пояснення щодо операцій перестрахування	Управління страхування, відділ перестрахування та андеррайтингу	Начальник відділу перестрахування та андеррайтингу	Квартальний – до 15 числа місяця, що настає за звітним кварталом, річний – до 01.02 наступного за звітним року
12	Декларація про доходи страховика	Бухгалтерія, відділ оподаткування	Голова правління, головний бухгалтер	Через 40 днів після звітного кварталу

Джерело: складено автором на основі нормативно-правових актів України.

Для складання попередньої фінансової звітності та попередньої консолідованої фінансової звітності за МСФЗ за 2012 рік і фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності за МСФЗ за перший квартал 2013 року застосовуються МСФЗ, що будуть чинні на 31.12.2012.

Перша фінансова звітність та консолідована фінансова звітність за 2013 рік, складена за МСФЗ, має містити інформацію в балансі станом на 01.01.2012, 31.12.2012, 31.12.2013 та звіти про фінансові результати, звіти про рух грошових коштів, звіти про зміни у власному капіталі за 2012 і 2013 роки, відповідні примітки, в тому числі порівняльну інформацію.

Різниця, які виникають внаслідок застосування вимог МСФЗ до операцій та подій при складанні балансу на дату переходу на МСФЗ, відображаються у складі нерозподіленого прибутку (збитку) або інших складових власного капіталу.

Отже, дійсно, перехід страхових компаній на МСФЗ відбувся, але насправді звітність за міжнародними стандартами розпочне складатися з 2013 року, а протягом 2012 року страховики звітують за формами національних положень бухгалтерського обліку.

Звітність страховиків складається з двох груп звітів. Перша група – це звіти, які встановлені для всіх суб'єктів госпо-

Таблиця 4. Особливості заповнення окремих форм фінансової звітності страховика

№ з/п	Стаття звіту	Рядок звіту	Порядок заповнення	Джерела інформації (коди субрахунків)
Баланс (форма №1)				
1	Сума страхових резервів, II розділ пасиву	415	У описуваному рядку 415 наводять суму страхових резервів, а в рядку 416 у дужках наводять суму часток перестраховиків у страхових резервах, різниця між якими включається до підсумку II розділу Балансу	491, 492, 493
2	Сума часток перестраховиків у страхових резервах, II розділ пасиву	416		(494+495+496)
Звіт про фінансові результати (форма №2)				
3	Собівартість реалізованої продукції	40	Страховики у цій статті наводять виплати страхових сум та страхових відшкодувань	Оборот за рахунком 904 «Страхові виплати»

Джерело: складено автором на основі П(С)БО 1 «Баланс» та П(С)БО 2 «Звіт про фінансові результати».

дарювання і є однаковими та загальними. До складу першої групи звітності належать: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, примітки до річної фінансової звітності. Друга група – це спеціальна звітність, яка складається виключно страховиками згідно з чинним законодавством.

Крім того, страховики у фінансовій звітності заповнюють окремі статті, які не заповнюють інші суб'єкти господарської діяльності. Особливості заповнення окремих форм звітності подано в табл. 4.

До спеціальної звітності, яку складають виключно страховики, згідно з чинним законодавством належать: загальні відомості про страховика, звіт про доходи та витрати страховика, звіт про страхові платежі та виплати за структурними підрозділами страховика, пояснювальна записка до звітних даних страховика. Страхові компанії подають спеціальну звітність в електронній і паперовій формах до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг протягом наступних 25 днів, що настають за звітним кварталом та у випадку річної звітності – до 20-го лютого включно року, наступного за звітним.

Також до складу спеціальної звітності страховика можна віднести і податкову звітність. Оскільки декларація з податку на прибуток (доходи) страховика заповнюється і подається виключно страховими компаніями. На сьогодні показники звітності ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Проте страховики складають фінансову звітність за МСФЗ, а податкову звітність, зокрема декларацію з податку на прибуток, – за нормами українського законодавства, прописаними в ПКУ. До проблемних питань трансформації для бухгалтерії страховика належать:

- підрахунок доходів і витрат за МСФЗ;
- врахування норм ПКУ;
- безпосереднє коригування розрахунків за вимогами ПКУ, але при посиланні ПКУ на національний стандарт необхідно брати до уваги саме міжнародний стандарт фінансової звітності.

Відповідно до норми пп. 14.1.84 ПКУ в разі відсутності визначення певного терміну в ПКУ можуть застосовувати визначення цих термінів за Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність», П(С)БО та МСФЗ. Отже, якщо якогось визначення бухгалтер у ПКУ не знаходить,

можна сміливо брати до уваги визначення цих термінів у вищезазначених нормативних актах.

Висновки

Від 1 січня 2012 року страхові компанії зобов'язані вести облік, складати та подавати звітність за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку і фінансової звітності, що породжує ряд проблем, зокрема пов'язаних із організацією обліку та поданням звітності. В статті проаналізовано нормативні документи, які регулюють організацію обліку страхових компаній в Україні. Наведено вимоги до головного бухгалтера страхової компанії. Перелічено основні специфічні рахунки бухгалтерського обліку страховика. Визначено найбільш оптимальну форму бухгалтерського обліку страхової компанії для сучасних умов ведення бізнесу. Досліджено складові наказу про облікову політику страховика, а також виокремлено та охарактеризовано специфічні для обліку в страхуванні первинні документи. Здійснено порівняння фінансової звітності страховика з іншими суб'єктами господарської діяльності, проведено аналіз формування фінансової та податкової звітності страхової компанії за Міжнародними стандартами у 2012 та у 2013 роках.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України станом на 22.12.2011 // Верховна Рада України. – К.: Парламент. вид-во, 1999. – №40. – Ст. 365.
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій станом на 31.05.2012 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
3. Податковий кодекс України (станом на 15.05.2012) // Верховна Рада України. – К.: Парламент. вид-во, 2011. – №13-17. – 556 с.
4. Про страхування: Закон України станом на 22.12.2011 // Верховна Рада України. – К.: Парламент. вид-во, 1996. – №18. – Ст. 78.
5. Положення про навчання, перепідготовку, підвищення кваліфікації та складання екзаменів особами, які провадять діяльність на ринках фінансових послуг станом на 04.11.2011 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0122-04>
6. Порядок складання звітних даних страховиків станом на 30.06.2011 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0517-04>

А.О. ЗАВІРЮХА,
аспірантка, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

Економіко-математичне моделювання рекламних витрат за умови кооперативної ігрової моделі

У статті розглядається економіко-математичне моделювання рекламних витрат та функція кооперативного прибутку сумісної взаємодії підприємств виробника та ритейлера. Зображено поверхні розв'язку визначення рекламних витрат при різних значеннях змінних системи визначення прибутку.

Ключові слова: ритейлер, поверхня витрат на рекламу, функція кооперативного прибутку.

В статье рассматриваются экономико-математическое моделирование рекламных расходов и функция кооперативной прибыли совместного взаимодействия предприятий производителя и ритейлера. Изображены поверхности решения определения рекламных расходов при различных значениях переменных системы определения прибыли.

Ключевые слова: ритейлер, поверхность расходов на рекламу, функция кооперативной прибыли.

The article discusses the economic and mathematical modeling of advertising costs and the cooperative profit function of the joint interaction between manufacturer and retailer companies. Shows the surface of the solution of determining advertising costs for different values of the variables determining profit.

Keywords: Retailer, the surface of spending on advertising, cooperative profit function.

Постановка проблеми. В сучасних ринкових умовах питання формування та оцінки рекламних витрат у системі маркетингу підприємства визначає пошук оптимальних моделей та їх «налаштування» на конкретну ситуацію.

Аналіз вибору методів визначення витрат на маркетингові комунікації та їх використання на підприємствах має в комплексі враховувати всі чинники, що впливають на створення ефективної системи інтегрованих маркетингових комунікацій. Необхідно врахувати не лише наявні кошти на маркетинг та обсяг реалізованої продукції, а й більш широкий спектр чинників ринку, від яких залежить їх розподіл, що приводить до планування витрат за остаточним принципом [1 с. 265].

Кількість статей витрат, що включають в рекламний бюджет, визначається специфікою маркетингової стратегії підприємства, а їхній розподіл здійснюється за функціями

рекламної діяльності, збутовими територіями, засобами реклами та товарами.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Особливу увагу науковці О.В. Бріжашева [2], В.В. Нікішкін [3] А.Б. Цветкова [4] та О.В. Данніков [5] приділяють дослідженням прийняття маркетингових рішень у сфері діяльності торгівельних підприємств, які включають закупівлю товарів і формування торгівельного асортименту у відповідності з попитом споживачів, організацію торгівельних процесів, надання інформації споживачам, організацію внутрішньої реклами роздрібно-го магазину та ін. [4].

Тенденція зростання кількості великих організацій роздрібно-го торгівлі та розміру торгових площ отримала можливість диктувати певні умови товаровиробникам, власникам товарних марок, брендів. Стратегії маркетингової діяльності роздрібних продавців часто визначаються активністю конкурентів. При цьому в позиціонуванні акцій операторам роздрібно-го ринку важлива ініціатива постачальника/товаровиробника, який знаходиться в ситуації, коли необхідним є застосування засобів і прийомів, що дозволяють збільшити збут [5]. Тому з метою зменшити конкурентний тиск ринку товаровиробники звертаються до певних маркетингових інструментів.

Сьогодні актуальними є функції реклами в роздрібній мережі, що посідає значне місце в системі маркетингу виробничо-торгівельного підприємства.

Важливою характеристикою рекламування роздрібно-го торгівлі являється факт незалежності від маркетингової стратегії бренда. Метою виробників є бажання спільного контролю рекламування в роздрібній мережі та власної маркетингової та комунікативної стратегії в незалежності від цінової політики або споживчого та торгівельного просування товарів, пропонованих брендом.

Мета статті. Програми, направлені на конкретних роздрібних продавців (ритейлерів) та адаптовані до їх специфічних потреб, базуються на домовленості виробника та ритейлера в реалізації та забезпеченні ритейлером відповідного рівня продажу. Головною метою виробника в подібних відносинах являється можливість контролювати події на ринку. Зазвичай взяти участь у проекті спільної реклами має можливість будь-який роздрібний посередник торгової марки (бренда).